תוספתא · מהדורת ליברמן · סדר זרעים

תוספתא מעשר שני (ליברמן)

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספתא מעשר שני (ליברמן)

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספתא-מעשר-שני-ליברמן/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 6
פרק ג 9
פרק ד 12
פרק ה 14

פרק א

א מעשר שני אין מוכרין אותו, ואין ממשכנין אותו, ואין מרהינין אותו, ואין מחליפין אותו, ולא שוקלין כנגדו דינרי זהב, אפילו לחלל עליהן מעשר שני. ולא יתנם לשולחני להתנאות בהן, ולהלוותן להתעטר בהן, אם בשביל שלא יעלו חלודה הרי זה מותר. כיצד אין מוכרין אותו, לא יאמר לו הילך מאתים ותן לי מנה. כיצד אין ממשכנין אותו, לא יכנס לביתו וימשכננו (על) מעשר שני שלו.

ב כיצד אין מרהינין אותו, לא יאמר לו הילך מעשר זה ויהא בידך, ותן לי עליו חולין. כיצד אין מחלפין אותו, לא יאמר לו הילך יין ותן לי שמן, הילך שמן ותן לי יין, אלא אומ' לו הילך יין, מפני שאין לי שמן, והלא אומ' הילך שמן, מפני שאין לי יין. נמצאו מחליפין ואין מחליפין, ועושין (סוכה) טובה זה עם זה.

ג מעשר שני אין נותנין אותו לא על גבי צינית, ולא על גבי חית, ואין עושין אותו קמיע.

ד אין מחללין מעשר שני על אסימון, ור' דוסה מתיר. אבל פרוטות קטנית הניתנות סימן במרחץ, הכל שוין שאין מחללין אותו עליהן.

ה אין מחללין אותו לא על מטבע מרוד, ולא על מטבע שאינו יוצא, ולא על המעות שאינן ברשותו.

ו כיצד, היו לו מעות כזביות ומעות ירושלמיות אין מחללין אותו עליהן, אם חלל לא קנו מעשר. אבל מטבע היוצא משום מלכים הראשונים מחללין אותו עליהן. אין מחללין אותו לא על מעות שכן בבבל, ולא [על] מעות שבבבל [כן], אבל אם היה כן, והיו לו מעות בבבל, מחללין אותו עליהן. כיצד אין מחללין על המעות שאין ברשותו, היו לו מעות טמונות בקצטרא ובהר המלך, או שנפל כיסו לבור, אע"פ שיודע שהוא שם, אין מחללין אותו עליהן, ואם חלל לא קנה מעשר.

ז כיוצא בו, מי שבא בדרך ובידו מעות, וראה אנס בא כנגדו, לא יאמר הרי חן מחוללין על מעות שיש לי בתוך ביתי, ואם עשה כן דבריו קיימין.

ח היה טעון כדי יין וכדי שמן, וראה אותן שנשברו, לא יאמר הרי הן עשויות תרומה ומעשרות על פירות שיש לי בתוך ביתי, אם עשה כן הרי זה אסור.

ט לוקחין חיה ועוף לבשר התאוה, אבל לא לזבחי שלמים. מי שגזרו שיהא בשר התאוה מטמא את הידים, אמרו אין לוקחין חיה לבשר התאוה, אבל לוקחין עוף לבשר התאוה. ר' לעזר בן יהודה איש אבלין אומ' אף לא העוף לבשר התאוה, שכן הגת שנעשת על גבי בשר תאוה טמאה לקודש, טמאה לתרומה.

י הלוקח חבית בירושלם, פתוחה צריך לאכל כנגד הקנקן, סתומה אין צריך לאכל כנגד הקנקן. במה דברים אמורים בשל יין, אבל בשל ציר, ושל חומץ, ושל מוריס, ושל שמן, ושל דבש, בין פתוחה בין סתומה אין צריך לאכל כנגד הקנקן. דיתבאות של תמרה, ופוטליאות ודרוסות של תמרה אין אוכל כנגדו. אם היו קופות הרי זה אוכל. ושאר כל הדברים אין אוכל כנגדן. לא כנגד החרצנין, ולא כנגד הזגין, ולא כנגד הגפת.

יא הלוקח צבי בירושלם אין צריך לאכל כנגד העור. שחוט, צריך לאכל כנגד העור.

יב אין משכירין בתים בירושלם, מפני שהן של שבטים. ר' לעזר בי ר' שמעון אומ' אף לא המטות.

יג עורות של מקדשין, בעלי אשפיזין באין ונוטלין אותן בזרוע. לולבי הזרדין והחרובין, עד שלא ימתיקו [אין] נקחין בכסף מעשר, משימתיקו נקחין בכסף מעשר, אבל הלוף והחרדל והתורמסין, ושאר כל הנכבשין, בין משימתיקו בין עד שלא ימתיקו נקחין בכסף מעשר. בנות הריע נקחין בכסף מעשר, ואין מטמאות טומאת אוכלין. חלות הריע, אמ' ר' יוסה בא ר' יוחנן בן נורי אצל ר' חלפתא אמ' לו חלות הריע מה הן שילקחו בכסף [מעשר]. אמ' לו, לא ילקחו. אמ' לו אף אני אומ' כן, אלא שעקיבה אמ' ילקחו.

יד קור נקח בכסף מעשר, ואין מטמא טומאת אוכלין. כפניות נקחות בכסף מעשר, ומטמא טומאת אוכלין. ר' יהודה אומ' קור הרי הוא כעץ לכל דבר, אלא שניקח בכסף מעשר. כפניות הרי [הן] כפרי לכל דבר, אלא שפטורות מן המעשרות. ר' שמעון אמ' משם ר' ליעזר כורכום אין ניקח בכסף מעשר, לפי שאין בו טעם אלא למראה. אמ' ר' יהודה בן גדיש לפני ר' ליעזר של בית אבא היו מוכרין ציר בירושלם. אמרו מי אמר, שמא דגים מוכרין עמו.

טו הלוקח בהמה לזבחי שלמים, בשוגג יחזרו דמיה למקומה, במזיד תיעלה ותיאכל במקום. [בזמן] הזה תמות. אמ' ר' יהודה במי דברים אמורי' בזמן שמתכוין ולקחה מתחילה לשום שלמים, אבל במתכוין להוציא מעות של מעשר לחולין, בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמים למקומן. אם היתה בהמה בעלת מום, בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמים למקומן, אם היו פירות טמאין, בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמים למקומן.

טז לוג יין שנפל לתוכו לוג דבש, והרי בו שני לוגין, השבח לפי חשבון. תבשיל של מעשר שני שתיבלו בתבלין של חולין, השבח לפי חשבון, ושל חולין שתיבלו בתבלין של מעשר שני, אל יוציא מעשר שני שלו בפדיון.

יז קפליט של מעשר שני ושל חולין שניתבלו זה עם זה, השבח לפי חשבון.

יח היתה לו עיסה של מעשר ואפאה, השבח לפי חשבון. ניפילה הפת, ניקדח התבשיל הפגם לשני. בורר את [החטים] וטוחנן ומרקידן, דיים שיפדם כשער החטים. ר' יוסה אומ' מקום שמחשבין את הוצאה פודין את החטים ואין פודין את הככרות, מקום שאין מחשבין את הוצאה אף פודין את הככרות. שמן של מעשר שני וראשי בשמים של חולין שנתערבו, השבח לפי חשבון. זה הכלל אמ' ר' יוסה, כל המותיר במדה, שבחו ניכר השבח לפי חשבון, לא הותיר במדה, שבחו ניכר השבח לשני.

פרק ב

א תלתן של תרומה שחפה בה (את) בת כהן ראשה, אין בת ישראל רשיית לחוף אחריה, אבל מעגנת שערה בשערה. תלתן של מעשר שני ויאכל צמחונות. ושל תרומה, בית שמיי אומ' כל מעשיה בטהרה, ובית הלל או' כל מעשיה בטומאה חוץ מחפיפתה דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומ' בית שמאי או' כל מעשיה בטהרה חוץ מחפיפתה, ובית הלל אומ' כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה. כרשינין של מעשר שני יאכלו צמחונין. של תרומה, בית שמיי אומ' שורין בטהרה, ושפין ומאכילין בטומאה, ובית הלל אומ' שורין ושפין בטהרה, ומאכילין בטומאה [דברי ר' יהוד'. ר' מאיר אומר בית שמאי אומר שורין ושפין בטהרה, ומאכילין בטומאה], ובית הלל אומ' כל מעשיהן בטומאה. אמ' ר' יוסי זו משנת ר' עקיבא, לפיכך הוא אומ' ינתנו לכל כהן, וחכמים לא הודו לו.

ב אין שורין (את) תמרים להוציא מהן שכר תמרים, ולא צמוקין להוציא מהן מי צמוקין, אבל שוחקן ועושה אותן טרימא. בתבלין מותר, מפני שמלאכתן. צורר את התבלין ונותנן לתוך התבשיל, אם בטל טעמן מותרין ואם לא אסורין.

ג אין עושין את היין אלנתית ואת השמן ערב. ואם עשה את היין אלנתית ואת השמן ערב, סך את השמן ואין סך יין וחומץ, שהשמן דרכו לסיכה יין וחומץ אין דרכן לסיכה.

ד מעות חולין ומעות הקדש שנתפזרו, משלקט לקט הקדש. אחד מעות במעות, פירות בפירות, ורמונין ברמונין, וכל דבר שדרכו ליבלל. אבל דבר שאין דרכו ליבלל, מה שלקט לקט לשניהם, ומה שהותיר הותיר לשניהם.

ה סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו, מביא בסלע מעות. בן עזיי אומ' בשתים. סלע של חולין ושל הקדש שנתערבו, בורר את היפה שבהן, ואו' אם הקדש הרי הוא הקדש, ואם לאו, הקדש בכל מקום שהוא מחולל על זה. ושנייה הרי הוא מותרת.

ו סלע של מעשר שני ושל הקדש שנתערבו, מביא בסלע מעות, ואומ' סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא מחוללת על מעות האילו. בורר את היפה שבהן, ואומ' אם הקדש

הרי הוא הקדש, ואם לאו, הקדש בכל מקום שהוא ומחולל על זה. נוטל את השנייה ומחלל את המעות עליה.

ז סלע של מעשר שני ושל חולין ושל הקדש שנתערבו, מביא בסלע מעות, ואו' סלע של מעשר שני בכל מקום שהוא מחוללת על מעות האילו. בורר את היפה שבהן, ואומ' אם הקדש הוא הרי הוא הקדש, ואם לאו, הקדש בכל מקום שהוא מחולל על זה. נוטל את השנייה ומחלל את המעות עליה, ושלישית הרי זה מותרת. מפני שאמרו מחללין נחשת על הכסף, וכסף על הזהב, כסף על הנחשת מדוחק, אבל לא זהב על הכסף. ר' לעזר בי ר' שמעון אומ' כשם שמחללין כסף על נחשת כך יחללו זהב על הכסף. אמ' לו ר', ומפני מה מחללין כסף על נחשת, שכן מחללין כסף על הזהב, לא יחללו זהב על הכסף, שאין מחללין זהב על הנחשת. ר' לעזר בי ר' שמעון או' מעשר שני של זהב מחללין אותו על מעות שבירושלם. במי דברים אמורים בשל דמיי, אבל בשל ודיי הרי זה אסור. אף בדמיי מחללין אותו אכלין על אכלין. מעשר שני (של דמיי) של זהב שעשאו כלים אין לו פדיון. אם היה של כסף הרי זה מותר. מעשר שני של דמיי שנתערב בשל ודיי יאכלו בחמור שבהן.

ח חומר בהקדש שאין במעשר שני, ובמעשר שני שאין בהקדש. הקדש מתחלל על הכל, מעשר שני אין מתחלל אלא על מעות בלבד. הקדש אין עולה מאיל, מעשר שני עולה מאיל ושלא מאיל. הקדש נכנס לירושלם ויוצא, מעשר שני נכנס לירושלם ואין יוצא. (חומר במעשר שני, שמעשר שני קונה את הקנקן, ואוסר דמיו, ועירובו, ספק עירובו כל שהוא, אסור לאונן, וטעון חומש, וטעון ודוי, ולא הותר לאכילה אלא בפדיון, ואין מדליקין בו את הנר), מה שאין כן בהקדש.

ט חומר בהקדש, שההקדש חל על הכל, ומועלין בו, ולא הותר לאכילה אלא בפדיון, מה שאין כן במעשר שני.

י ר' מאיר או' (אף) אין מחללין כסף ופירות על הכסף, אלא אם יש עמו פרוטרוט. וחכמים מתירין. ר' יעקב או' משמו שלשה דינרי כסף, ודינר הי מעות והי פירות. ר' שמעון בן לעזר אומ' שמיי הזקן או' יניחנה בחנות ויאכל כנגדה.

יא היו לו שתי מגורות, אחת של תרומה ואחת של מעשר שני, ומצא ביניהן פירות, קרוב לתרומה יפלו לתרומה, למעשר שני יפלו למעשר שיני, מחצה על מחצה מטילין אותו לשני חמרין. ר' יוסה בי ר' יהודה או' תיבה שנשתמשו בה חולין ומעשר שני, ומצא בתוכה מעות, אם רוב הניחו חולין, חולין. אם רוב הניחו מעשר שיני, [מעשר שיני]. אמ' להם ר' שמעון הרי שלמים שיש בהן חזה ושוק שהן אסורין לזרים. ר' שמעון בן יהודה

אמ' משם ר' יוסה כך אמרו בית הלל לבית שמיי, אי אתן מודין בפירות שלא נגמרה מלאכתן, שאם יפדה מעשר שיני שלא יאכל בכל מקום, אף פירות שנגמרה מלאכתן כיוצא בהן. (אמרו להן בית שמיי לא אם אמרתם בפירות שלא נגמרה מלאכתן כיוצא בהן) אמרו להן בית שמיי לא אם אמרתם בפירות שלא נגמרה מלאכתן שיכול להפקירן להוציאן מידי תרומה ומעשרות. אמ' להן בית הלל אף פירות שנגמרה מלאכתן יכול לעשותן תרומה ומעשרות על מקום אחר. [דבר אחר] אין חייבין תרומה ומעשרות אלא עד שיירומו.

יב אילן שעומד בפנים ונופו נוטה לחוץ, יש למעשר שלו פדיון, החזיר נופו לפנים אין למעשר שיני שלו פדיון. היה עומד בחוץ ונופו נוטה לפנים, אין למעשר שיני שלו פדיון, החזיר נופו לחוץ יש למעשר שני שלו פדיון. בתי בתים שפתחיהן לפנים וחללן לחוץ, פתחיהן לחוץ וחללן לפנים, בית שמיי אומ' אין פודין בהן מעשר שני כאלו הן מבפנים, ואין אוכלין בהן קדשים קלים כאילו הן בחוץ. ובית הלל אומ' מכנגד חומה ולפנים כלפנים, ומכנגד חומה ולחוץ כלחוץ. אמ' ר' יוסה זו משנת ר' עקיבא. משנת ראשנה, בית שמיי [אומ'] אין פודין בהן מעשר שני כאילו הן מבפנים, ואין אוכלין בהן קדשים קלים כאילו הן מבחוץ. ובית הלל אומ' הרי הן כלשכות, את שפיתחה לפנים כלפנים, ואת שפתחה לחוץ כלחוץ.

יג לשכה בנויה בקודש ופתחה לחול, תוכה חול וגגה קודש. [אין] אוכלין בה קדשי קדשים, ואין שוחטין בה קדשים קלים, ואין חייבין עליה [משום] טומאה.

יד בנויה בחול ופתחה לקודש, אע"פ שאין מקיימין כן, תוכה קדש וגגה חול. אוכלין בה קדשי קדשים, [ושוחטין בה קדשים קלים], וחייבין עליה משום טומאה.

טו בנויה בקודש ופתוחה לחול ולקודש, כולה קודש. בנויה בחול ופתוחה לקודש ולחול, כולה חול. בנויה בקודש ובחול ופתוחה לקודש [ולחול], כגון לשכת בית המוקד, תוכן וגגותיהן, מכנגד הקודש ולקודש קודש, ומכנגד החול לחול חול. אם לאכילת קדשים הכל הולך אחר פתחה. אם לעניין טומאה מכנגד חומה ולפנים הכל הולך אחר פתחה. היתה בנויה בחומת ירושלם, אוכלין בה קדשי קדשין, ואין שוחטין בה קדשים קלים. היתה בנויה בחומת עזרה, שוחטין [בה קדשים] קלין, ואין פודין בה מעשר שיני. בית הבנוי בחומה, ר' יהודה או' כאילו הוא מבחוץ. ר' שמעון או' כאלו הוא מבפנים. כל הלשכות כולן בנויות בקודש. ר' יוסה או' תחומי ארץ ישראל שבכתובים נידונין בחוצה לארץ. ר' לעזר בי ר' יוסה אומ' נידונין בארץ ישראל.

טז מעשר שני שנכנס לירושלם ונטמא, בין שניטמא באב הטומאה, ובין שנטמא בולד הטומאה, בין מבפנים, בין מבחוץ, בית שמיי או' הכל ייפדה ויאכל בפנים, ובית הלל אומ' הכל ייפדה ויאכל בפנים, חוץ [ממי שניטמא באב הטומאה בחוץ, דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומ' בית שמאי אומ' הכל יפדה ויאכל בפנים, חוץ] משנטמא באב הטומאה בחוץ, ובית הלל (שמאי) או' הכל ייפדה ויאכל בחוץ, חוץ מה שנטמא בולד הטומאה מבפנים. ר' ליעזר אומ' ניטמא באב הטומאה, בין מבפנים בין מבחוץ, ייפדה ויאכל בחוץ. נטמא בולד הטומאה, בין בפנים בין בחוץ, ייפדה ויאכל בפנים. ר' עקיבא או' ניטמא בחוץ, בין באב הטומאה בין בולד הטומאה, [יפדה ויאכל בחוץ. ניטמא בפנים, בין באב הטומאה ובין בולד הטומאה] ייפדה ויאכל בפנים. אמ' ר' שמעון בן לעזר לא נחלקו בית שמיי ובית הלל על שנטמא באב הטומאה בחוץ, שייפדה ויאכל בחוץ, ועל שנטמא בולד בפנים, שייפדה ויאכל בפנים. על מה נחלקו על שנטמא באב הטומאה בפנים, ובולד הטומאה בחוץ, שבית שמיי או' נפדה במקום ונאכל במקום, ובית הלל או' נפדה במקום ונאכל בכל המקומות.

יז הלוקח בכסף מעשר שני שנטמא, יפדה. ר' יהודה אומ' יקבר. אמרו לו לר' יהודה, תחמיר בטפילה יתר מן העקר. אמ' להם מצינו שהחמירו בטפיל יתר מן העקר, שהתמורה קדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע, הקדש אין חל (אלא) על בעל מום קבוע. אמרו לו ממקום שבאתה, מה להלן תמימים אין נפדין ובעלי מומין נפדין, אף כן טהורין לא ייפדו, טמאין ייפדו.

יח המשאיל קנקניו למעשר שני, אע"פ שגפם לא קנה מעשר. במי דברים אמורים בשל יין, אבל של ציר, של חומץ, של מוריס, של שמן, של דבש, בין גפם בין שלא גפם קנה מעשר, בין גפם בין שלא גפם עולין באחד ומאה, בין גפם בין שלא גפם מקדשין בכל שהן. אימתי אמרו קנה מעשר, בזמן שכולה מעשר, אבל אם הפקיד לתוכה רביעית של חולין, בין גפם בין שלא גפם לא קנה מעשר. אמ' ר' שמעון בן לעזר לא נחלקו בית שמיי ובית הלל על הדורך באמצע חבית שמפתיח ואין צריך לערות, על מה נחלקו על הדורך בגת, שבית שמיי אומ' מפתח ומערה לגת, ובית הלל אומ' מפתח ואין צריך לערות.

פרק ג

א המוליך פירות מעשר ממקום היוקר למקום הזול, או ממקום הזול למקום היוקר, פודהו כשער מקומו. אמ' ר' יהושע בן קרחא במי דברים אמורים בשל דמיי, אבל בשל

ודיי פודין אותו כשער היוקר. פודין מעשר שני כשער הזול, כמו שחנוני לוקח ולא כמות שהוא מוכר. ר' שמעון בן לעזר אומ' כמות שחנוני לוקח מאותו המין.

ב הפורט דינר כסף למעשר שני, כמות שחנוני לוקח ולא כמות שהוא מוכר.

ג מצרף דינר זהב למעשר שיני, כמות ששולחני פורט ולא כמות שהוא מצרף.

ד היה מוליכו ממקום למקום, ומשתכר עליו יתר על שיויו רובע (על שיואו רבע) דברי ר' יהודה. ר' אלעזר אמ' עד דינר. מעשר שיני אין לו דמים, דין הוא שיאמר, הוא וחומשו מחולל על איסר זה.

ה מעשר שיני שאין דמיו ידועים נפדה על פי שלשה לקוחות, ולא על פי שלשה שאין לקוחות, אפי' אחד מהן גוי, ואפי' אחד מהן בעלים. כופין את הבעלים לפתוח ראשון. אם אמר הרי היא שלי באיסר יכול לחזור בו. זה חומר בהקדש מבמעשר שני.

ו אין פודין מעשר שני אכסרה. כיצד, היו לו פירות מרקיבין ומעות מחלידין, לא יאמר כמה אדן רוצה ליתן בציבור זה וכמה אדם רוצה ליתן בכרי זה, אלא אומ' כמה אדן רוצה ליקח לו פירות בסלע, וכמה אדם רוצה ליקח לו מעות בדינר. [סלע] כמה תהא חסירה ולא יהו מחוללין עליה מעשר שיני, לסלע ארבע איסרות, ולדינר איסר דברי ר' מאיר. ר' יהודה או' לסלע ארבע פנדיונות, ולדינר פנדיון. ר' שמעון או' שמנה פנדיונות, ודינר שתי פינדיאות. יתר על כן, מחללה בשויהא. בסלע עד שקל, ובדינר עד רובע, פחות מכן, אפי' איסר אין רשיי לחלל עליה. היתה יוצא לסימון בסלע ולמטבע בשקל, לסימון בשקל ולמטבע בסלע, אין למעשר שני אלא כשער המטבע.

ז המוכר פירות לחבירו ונמצאו טבלים, רץ אחריו לתקנן. לא מצאו, אם בידוע שהן קיימין צריך לעשר על ידן, אם בידוע שאינן קיימין אין צריך לעשר על ידן. ספק שהן קיימין ספק שאינן קיימין, מעשר עליהן וקורא שם למעשרותיהן.

ח המוכר פירות לחבירו, והמוכר או' טבלים מכרתי לך, והלוקח או' מתוקנין מכרת לי, כופין את המוכר לתקן את שלו. הרי שלקחו מבית המלך את גרנו, אם מחמת החוב צריך לעשר על ידו, אם מחמת אונס אין צריך לעשר על ידן.

ט האוכל פירות מעשר שיני בין בשוגג בין במזיד, יזעק לשמים דברי ר'. רבן שמעון בן גמליאל אומ' בשוגג יזעק לשמים, במזיד יחזרו דמים למקומן.

י האוכל מעות מעשר שיני בשוגג, יזעק לשמים, במזיד יחזרו דמים למקומן דברי רבן שמעון בן גמליאל. ר' אומ' בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמי' למקומן.

יא האוכל טבל של חבירו, משלם דמי מעשר טבלו דברי ר'. ר' יוסה בר' יהודה אומ' דמי חולין שבו. ישראל שאכל פירותיו בטבלו, אע"פ מתחייב בהן לשמים אין לכהן בהן

כלום, שנ' בהן תרומה, אין להן בהן עד שיורמו. וכן בן לוי שאכל מעשרותיו בטבלו, אע"פ שמתחייב בהן לשמים אין לכהן בהן כלום, שנ' בהן את אשר ירימו לה', אין לך בהן אלא עד שירימו.

יב המביא פירות מן הגרן לעיר, הפריש תרומה ונתנה לכהן, מעשר ראשון ונתנו ללוי, מעשר עני ונתנו לעני, אין מחשב עמהן דמי הבאה. אבל אם קרא להן שם בגורן, הרי זה מחשב עמהן דמי הבאה. המוכר פירות לחבירו ואמ' לו פירו' שמכרתי לך טבלין הן, בשר, בשר בכור הוא, יין, יין נסך הוא, מה שאכלו אכלו, יחזיר להן את הדמים. ר' שמעון בן אלעזר או' דבר שהנפש קצה בו מה שאכלו אכלו (ויחזיר להן את השאר דבר שאין הנפש קצה בו מה שאכלו אכלו) ויחזיר להן את הדמים, ודברים שאין הנפש קצה בו ינכה להן מן הדמים.

יג אין פודין מעשר שני בירושלם בזמן [הזה], ואין מפרישין מעשר שני בירושלם בזמן הזה, ואין מחללין מעשר שיני בירושלם בזמן הזה, ואין מוכרין מעשר שיני בירושלם בזמן הזה, ואין מוציאין מעשר שיני בירושלם בזמן הזה, ואם הוציא הרי אלו ירקבו.

יד מחללין מעות על פירות בירושלם בזמן הזה, בית שמיי או' זה וזה מעשר שיני, בית הלל או' המעות כמות שהוא, והפירות כמות שהיו.

טו בית הלל או' מפריש אדם מעשר ראשון של דמיי ותורמו ואוכלו, ואין צריך להפריש שני. בית שמיי או' צריך להפריש שיני, שיני או' הורם השני הורם הראשון, הורם הראשון לא הורם השני. והלכה כדברי בית שמיי.

טז ראה אותו שהפריש מעשר שיני, נאמן על הראשון דברי ר' ליעזר. וחכמים או' נאמן על הראשון נאמן על השיני, נאמן על השיני אין נאמן על הראשון. הפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר שיני ואכלן, על אותו המין נאמן, על מין אחר אין נאמן דברי ר' ליעזר. וחכמים או' אף על אותו המין אינו נאמן, לא כל הימנו שיתקן את עצמו ויבא ויקלקלנו.

יז האומ' מעשר שיני שבחפץ זה מחולל על איסר זה, ולא קבע לו מקום, ר' שמעון אומ' קרא שם. וחכמים אומ' עד שיאמר לצפונו או לדרומו.

יח מעשה ברבן שמעון בן גמליאל ור' יהודה ור' יוס' שנכנסו אצל בעל הבית לכזיב, אמרו לא נדע היאך בעל הבית זה מתקין את פירותיו. כיון שהרגיש בהן הלך והביא לפניהן דלוסקיס מלא דינרי זהב. אמרו לו היאך אתה מתקן את פירותיך, אמ' להם כך וכך, אני אומ' מעשר שני שבחפץ זה מחולל על איסר זה. אמ' לו צא ואכול את פירותיך, נשתכרת במעות איבדתה נפשות.

יט חבר שמת והניח פירות, אפי' באותו היום כנסן, הרי הן בחזקת מתוקנין.

פרק ד

א הפודה מעשר שני שלו הרי זה חייב בחומש. אחד הכונס מתוך שלו, ואחד לוקח, ואחד יורש, ואחד שניתנו לו במתנה, ואחד הלוקח מן הגוי ומן הכותי פירות טבלים (אחד שירש ואחד שניתן לו במתנה) הרי זה חייב בחומש.

ב כיצד חייב בחומש, הפודה בסלע נותן חמשה דינרין. ר' לעזר בי ר' שמעון אומ' הפודה בשקל נותן חומשה של סלע. הפודה במעשר שני אם רצה לדקדק ידקדק. כיצד חילל על הסלע ונמצאת רעה, על הטריסית ונמצאת רעה, יחליף.

ג מערימין על מעשר שני לפוטרו מן החומש. כיצד, אומ' אדן לבנו ובתו הגדולים, לעבדו ולשפחתו העברים, הילך מעות האילו ופדה בהן את מעשר זה. אבל לא יאמר לו, פדה לי בהן את מעשר זה. אמ' ר' יהושע בן קרחה בראשונה היו נוהגין כן. משרבו הרמיין, אומ' אדם לחבירו הרי הפירות האילו נתונין לך במתנה, וחוזר ואומר לו הרי הן מחוללין על פירות שיש לי בבית, ובלבד שלא יאמר לו הרי הן מחוללין על מעות שיש לי בתוך הכיס עד שיזכם בעל הבית לתוך ידו, או עד שישכור לו את מקומו.

ד מפקיד אדם מעשר שיני שלו אצל חבר, ושל דמיי אצל עמי הארץ. אבא חלפי בן קרויא אומ' בראשונה היו עושין כן. חזרו לומ' אפי' חבר אין מפקידין אצלו, שאין אתה יודע מי עומד אחריו.

ה נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש. ר' ליעזר אומ' יאכל, וחכמים או' לא יאכל. אמ' ר' נראין דברי ר' ליעזר בשבת, ודברי חכמים [בחול].

ו מי שלא קרא שם לתרומת מעשר של דמיי, ר' ליעזר אומ' יאכל, וחכמים או' לא יאכל. אמ' ר' יוסה נראין דברי ר' ליעזר בשבת, ודברי חכמים בחול.

ז שני אחין, ושני שותפין, אב ובנו, פודין זה לזה מעשר שני ונותנין זה לזה מעשר עני. אמ' ר' יהודה תבוא מאירה לאדם שנותן מעשר עני לאביו. אמרו לו מה אילו היו שניהם עניים. אשתו פודה לו את המעשר כדברי ר' שמעון בן לעזר. אשתו אין פודה לו את המעשר. כל אילו שאמרו פודין זה לזה מעשר שיני, נותנין זה לזה מעשר עני. מודה ר' שמעון בן לעזר באשתו שאף על פי שפודה לו את המעשר, שאין נותנין לה מעשר עני.

ח מפרישין תרומת מעשר על פירות עם הארץ, אע"פ שעושה תקלה לבאין אחריו. כיצד הוציא פירות מתוך ביתו, ואמ' לו הפריש על אילו, לא הפריש אלא עד מקום שהוא לוקח.

ט מחללין מעשר שני על מעות עם הארץ, אע"פ שעושה תקלה לבאין אחריו. כיצד הוציא מעות מתוך ביתו, ואמ' לו חלל על אילו, לא חילל אלא עד מקום שהוא לוקח.

ופורט לו דינר לאלתר. אם מחמת החוב מותר, אם מחמת מלוה הרי זה אסור, עד שילך לתוך ביתו ויחזור. קטן שמוכר בשוק, מפרישין עליו מעשר שני. כיצד, נתן לו טריסית, בין שהוא ביד הלוקח, בין שהוא ביד המוכר, בין שהוא בא באונקלי, ונפל מפריש עליו והולך. נטל הימנו דינר מפריש עליו והולך. ולא עוד אלא שאדן מוציא דינר מתוך ביתו, מפריש עליו והולך וחוזר ומביאו לו באחרונה, ואו' לו על זה חללתי.

י לקח הימנו עשרה דינרין של זהב, לא יחלל על כולן אלא על אחד מהן. לקח ממנו עשרה כורין של חטה, לא יפריש על כל המגורה אלא על אחד מהן. לקח ממנו עשר חביות של יין, לא יפריש על כל האוצר אלא על אחד מהן. לקח הימנו עשר אגודות של ירק, לא יפריש על כל האונקלי אלא על אחת מהן, שלא להפחיד את השוק בעיניו.

יא מוכר מעשר שני לשם [חולין]. לא ימכרנו לשם מעשר, מפני שפוגם את המעשר. יש לו חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה, ומבקש למוכרן, מוכר ראשון ראשון ונותן לתוך האונפלי. נתנן כולן בכרך, נוטל דמיהן בכרך. אלו שרוצה מוכר לשם חולין, ואלו שרוצה מוכר לשם מעשר שיני.

יב האומר מעשר שני מחולל על סלע שתעלה בידי מכיס זה, ועל דינר שיעלה בידי מכיס זה, ר' יוסה אומ' לא חילל, וחכמים אומ' חילל. מודה ר' יוסה לחכמים באומר מעשר שני מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מכיס זה, ועל דינר חדש שיעלה בידי מכיס זה, שזה חלל. מודים חכמים לר' יוסה באומר מעשר שני מחולל על סלע שהיתה ביד בני, ועל דינר שהיה ביד בני, שלא חלל, שאני או' שמא לא היתה בידו באותה שעה.

יג האומר מעשר שני מחולל על סלע שאפרוט מן הדינר, ועל טריסית שאפרוט מן הסלע, פורט לו דינר ונוטל הימנו [סלע. סלע ונוטל הימנו טריסית. נותן אדם לחברו טריסית טברית ונוטל המנו] צפורית, [צפורית] ונוטל הימנו גוברית. דינר ונוטל הימנו שני פנדיונין, פנדיון ונוטל הימנו שני איסרין. במי דברים אמורים בשל דמיי, אבל בשל ודיי הרי זה אסור. אף בדמיי מחללין אותו נחשת על נחשת. נותן אדם לחבירו נולגית ונוטל הימנו דינר, דינר ונוטל הימנו פונדיון. אמ' ר' יוסה במי דברים אמורים בדמיי, ובדוחק, אבל בודיי ובריוח הרי זה אסור.

יד היה עובר ממקום למקום ובידו מעות, אם עתיד לחזור למקומו [מחללין] כשער מקומו, ואם לאו מחללן בשויהן כשער אותו מקום. הפריש תרומה, ומעשר ראשון, ומעשר שיני, ולא קרא להן שם, ר' יוסה אומ' נתקדשו. ר' יהודה אומ' לא נתקדשו. ר' או' אם עתיד לקרות להן שם, אין בהן קדושה עד שיקרא להן שם, אם אין עתיד לקרות שם נתקדשו. פדה הימנו מעשר בסלע, ולא הספיק למושכו עד שעמד בשתים, מה שפדה

פדה, ומדת הדין ביניהן. פדה ממנו מעשר בשתים, ולא הספיק למשכו עד שעמד בסלע, מה שפדה פדה, ומדת הדין ביניהן, שמעשר שני פדייתו היא מכירתו. רבן שמעון בן גמליאל ור' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקא או' אף הקדש פדייתו היא משיכתו.

טו המניח אסר ואכל עליו חציו, והלך למקום אחר, והרי הוא יוצא בפונדיון, ואכל עליו עוד אסר. המניח פונדיון ואכל עליו חציו, והלך למקום אחר, והרי הוא יוצא באיסר, ואוכל עליו עוד פלג. זה הכלל, עד שלא פדאו, מה שהשביח השביח לפי חשבון, ומה שפגם פגם לפי חשבון, משפדאו, מה שהשביח השביח לשני, ומה שפגם פגם לשני.

פרק ה

א מצא כלי וכתוב עליו אלף, דלת, ריש, תיו, הרי זו תרומה. יוד, מם, הרי זה מעשר. פי, שין, הרי זה שני. וחכמים אומ' כולן שמות אדם הן. אבל מצא חבית מליאה פירות [וכתוב עליה תרומה, הרי זו תרומה, מעשר, הרי זו מעשר. אמר ר' יוסי אפילו מצא חבית מלאה פירות] וכתוב עליה תרומה, הרי אילו חולין, שאני אומ' אשתקד היתה מליאה פירות ופנה. אם היתה חדשה, אומ' אני תרומה כנס לתוכה ופנה, וחזר ומלאה חולין. מודה ר' יוסה שאם כתוב בחרס ונתון על פי חבית, ביניר ונתון על פי עגולה, אם תרומה, הרי זו תרומה, אם מעשר, הרי זה מעשר.

ב מצא כלי חרס וכתוב עליו קוף, קרבן, הוא קרבן ומה שבתוכו קרבן דברי ר' מאיר. וחכמים או' אין דרך בני אדם להיות מקדיש כלי חרס. מצא כלי מתכות וכתוב עליו קרבן, אם היה ריקן אסור להשתמש בו עד שיודע שהוא של הקדש ונפדה.

ג מצא כלי חרס וכתוב עליו קרבן הרי זה קרבן, מעשר עיר, הרי זה מעשר עיר, לשם יוסף, לשם שמעון, לא אמ' כלום. לעלות ולאכלו בירושלם, הרי אילו חולין. מעשר סתם, מטילין עליו שני חומרין.

ד האומ' מעשר שני יש לי בבית ונמצא בעלייה, בעלייה ונמצא בבית, בכיס ונמצא בדליסקיס, בדליסקיס ונמצא בכיס, הרי אילו שני.

ה מעשר שיני יש לי, והלך ומצאו בין בבית בין בעלייה, בין בכיס בין בדליסקיס, הרי אילו חולין. כיס של מעשר שני יש לי בתוך הבית, והלך ומצא שם שנים, שלשה כיסין, הגדול למעשר שני, ושנים הקטנים חולין. לא יאכל מן הקטנים עד שיחללם על הגדול. שמונה של זהב יש לי בכיס, והלך ומצא שלשה דינרי זהב הרי אילו [שני. שמונ' דינרי זהב יש לי בכיס, והלך ומצא שמנה של זהב הרי אלו] של חולין. שמונה של זהב יש לי

בכיס, והלך ומצא חמשים סלע או מאתים זוז. [מאתים זוז] או חמשים סלע, ואחר כך מצא שמונה דינרי זהב הרי אלו שני.

ו שמונה דינרי זהב יש לי בכיס, והלך ומצא חמשים סלע או מאתים זוז. מאתים זוז או חמשים סלע, אחר כך מצא שמונה של זהב הרי אלו חולין.

ז הרי שם מנה ומצא מאתים, חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי ר'. וחכמים או' הכל חולין. מאתים ומצא מנה, מנה מונח ומנה מוטל דברי ר'. וחכמים או' הכל חולין.

ח היה חולה ומשותק, אמרו לו היכן מעשר שני שלך, הורן באצבעו כך וכך הן. שמא במקום פלוני הן, הרכין בראשו, בודקין אותו שלשה פעמים, אם אמ' על הן הן ועל לאו לאו, דבריו קיימין.

ט היה מצטער איכן מעשר שיני של אבה, בא איש חלום אמ' לו כך וכך הן, במקום פלוני הן, זה היה מעשה ומצאו שם מעות ובאו ושאלו את חכמים ואמרו הרי אילו חולין, שדברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

י האומר לבניו אפי' אתם מתים אל תגעו בזוית זו, הלכו ומצאו שם מעות הרי אילו חולין.

יא ראו את אביהן שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל, ואמ' של פלני הן, של מעשר שני הן, אם כמערים לא אמ' כלום, אם במתכוין לעדות דבריו קיימין.

יב אמ' להם אחד אני ראיתי את אביכם שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל, לא אמ' כלום. במקום פלוני בשדה פלנית, דבריו קיימין. זה הכלל כל המצוי להם לא אמ' כלום, כל שאין מצוי להם דבריו קיימין.

יג אמ' לו כובס טלית זו של אביך היית ולקחתיה ממנו נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. אם יש עדים שהוא של אביו ואמ' לקחתיה ממנו אינו נאמן. אחרים אומ' הקדיש סוקרין אותו בסיקרא, בית ע"ז מפחמין אותו בפחמין, בית מנוגע מטילין עליו אפר מקלה, מקום הרוג מציינין אותו בדם, מקום עגלה ערופה מציינין אותו בחגירה של אבנים.

יד כרם רבעי עולה לירושלם מהלך יום לכל צד. במי דברים אמורים בכרם שיש בו חמש גפנים, אבל כרם שאין בו חמש גפנים, ושאר כל האילן, הרי זה נפדה סמוך לחומה. רבן שמעון בן גמליאל או' אחד כרם שיש בו חמש גפנים ואחד כרם שאין בו חמש גפנים הרי זה עולה לירושלם. ומחלק ממנו לשכניו ולקרוביו ולמיודעיו ומעטר בו את השוק. אמ' ר' שמעון אין בזה עיטור השוק, אלא פודהו כשער מקומו ודמיו נאכל מעשר שני.

טו משחרב הבית, בית דין הראשון לא אמרו בו כלום. בית דין האחרון גזרו שיהא זה נפדה סמוך לחומה.

טז מעשה בר' אליעזר שהיה לו כרם בצד כפר טבי במזרח לוד, ולא רצה לפדותו. אמרו לו תלמידיו, ר' משגזרו שיהא נפדה זה סמוך לחומה אתה צריך לפדותו. עמד ר' אליעזר ובצרו ופדאו. ושאר כל האילן, נטע רבעי כמעשר שני.

יז כרם רבעי, בית שמיי או' אין לו חומש ואין לו ביעור. ובית הלל אומ' יש לו חומש ויש לו ביעור. במי דברים אמורים בשביעית, אבל בשאר שני שבוע יש לו חומש ויש לו ביעור דברי ר'. רבן שמעון בן גמליאל או' אחד שביעית ואחד שאר שני שבוע, בית שמיי אומ' אין לו חומש ואין לו ביעור, ובית הלל אומ' יש לו חומש ויש לו ביעור.

יח בית שמיי או' אין גוממין אותו, ובית הלל או' גוממין אותו.

יט בית שמיי אומ' אין פודין אותו ענבים אלא יין, ובית הלל אומ' יין וענבים, אבל הכל מודין שאין פודין במחובר לקרקע.

כ בית שמיי אומ' אין נוטעין אותו ברביעית, שהרביעי שלו חל להיות בשביעית, ובית הלל מתירין.

כא אילן שנטעו בערב ראש שנה של שביעית, אין מעשר שני שלו מתבער אלא בשביעית.

כב המקדיש מעשר שני, הרי זה פודה על מנת ליתן להקדיש את שלו ולמעשר שני את שלו.

כג ר' יוסה אומ' בערתי הקדש מן הבית זו חלה.

כד דבר אחר כיון שהפרשתו מן הבית אין אתה זקוק לו. כל העסוקין במצות, פיהם פתוח בתפילה לפני [ה]מקום, שנ' ותגזר אומר ויקם לך, ואומ' ויסב חזקיהו פניו וגו', ויאמר אנא ה' זכר נא וגו'.

כה ואומ' השקיפה ממעון קדשך וגו', זו מקום השקפה, שנ' אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. משמים. מאוצר טוב שבשמים, שנ' יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים.

כו וברך את עמך. הכל בכלל הברכה, שנ' ברוך אתה בעיר.

כז את ישראל. הכל בזכות ישראל, שנ' וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ. ואת האדמה. הכל בזכות המזבח שנ' מזבח אדמה תעשה לי וגו'.

כח אשר נתת לנו. הכל לפי מתנות, שנ' ובתים מלאים כל טוב וגו'.

כט כאשר נשבעת. זו שבועתו של אברהם אבינו, שנ' ויאמר בי נשבעתי נאם ה' כי יען. לאבתינו. הכל בזכות שבטים, שנ' שבועות מטות אומ' סלה. ארץ. זו ארץ עצמה, מפאת קדים עד פאת ים נפתלי אחד. זבת חלב ודבש. מלמד שהמעשרות נותנין טעם וריח ושמן דגן בפירות.

ל ר' שמעו' בן לעזר אומ' טהרה נטלה את הטעם ואת הריח, מעשרות נטלו את השמן ואת הדגן.

סליקא מעשר שני